

УДК 316

Сальнікова, С., Мурадян, О., Сидоров, М. (2020). Міжнародні макросоціальні показники як аналітичні інструменти в соціології. *Соціологічні студії*, 2 (17), 41–54. DOI: 10.29038/2306-3971-2020-02-41-54

Міжнародні макросоціальні показники як аналітичні інструменти в соціології

Світлана Сальнікова –
канд. соц. наук, доцент кафедри
методології та методів соціологічних
досліджень, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка,
Україна

Svitlana Salnikova –
PhD in Sociology, Associate Professor,
Department of Methodology and Methods
of Sociological Research, Taras
Shevchenko National University of Kyiv,
Ukraine

E-mail: sv.salnikova@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6368-9480>

Олена Мурадян –
канд. соц. наук, доцент, декан
соціологічного факультету,
Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна, Україна

Olena Muradyan –
PhD in Sociology, Associate Professor,
Dean of the School of Sociology, V. N.
Karazin Kharkiv National University,
Ukraine

E-mail: o.s.muradyan@karazin.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0990-9635>

Микола Сидоров –
канд. фіз.-мат. наук, доцент, зав.
кафедри методології та методів
соціологічних досліджень, Київський
національний університет ім. Тараса
Шевченка, Україна

Mykola Sydorov –
PhD in Mathematics, Associate Professor,
Head of the Department of Methodology
and Methods of Sociological Research,
Taras Shevchenko National University of
Kyiv, Ukraine

E-mail: myksyd@knu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5333-8393>

DOI: 10.29038/2306-3971-2020-02-41-54

Received: September, 2020
1st Revision: October, 2020
Accepted: November, 2020

У статті розглянуто низку ініційованих міжнародними інституціями проєктів, які є джерелом системи показників для порівняльного вивчення суспільств(-а) на глобальному рівні, а також розширюють спектр методичних й аналітичних інструментів у соціології. Виокремлено певні обмеження в процесі використання даних міжнародних порівняльних проєктів, як-от: порівнюваність, інтерпретація та рейтингування. Обмеження спричинені соціально-культурними відмінностями країн, відсутністю єдиної системи фіксації статистичних даних у державах, різною кількістю країн-учасниць проєктів, варіативністю джерел первинних даних для обчислення індексів. До означених причин варто додати й політичну ситуацію в державі.

Аналіз даних на рівні окремої країни потребує розгляду даних за всі роки її участі в проєкті та обов'язкове звернення до змістового наповнення індексу та його складових частин.

Цінність дослідження полягає також в акумуляції електронних посилань про міжнародні проєкти в межах одного джерела, що спрощує пошук необхідної інформації. Проте кількість і тематична варіативність міжнародних макросоціальних показників є значно більшою, тож перспективи цього дослідження полягають у розширенні їх кола, детальному аналізі окремих інституцій і/або проєктів, які їх конструюють; тематичних наукових дослідженнях із використанням макросоціальних показників.

Ключові слова: відкриті дані, вторинні дані, Big Data, індекс, міжнародний проєкт.

Salnikova Svitlana, Muradyan Olena, Sydorov Mykola. International Macrosocial Indicators as Analytical Tools in Sociology. The article considers a number of projects initiated by international institutions, which are a source of a system of indicators for the comparative study of societies at the global level, as well as expand the range of methodological and analytical tools in sociology. In particular, World Giving Index from Gallup and Charities Aid Formation, and Wellcome Global Monitor from Gallup and Wellcome Trust, both Global Corruption Barometer and Corruption Perception Index from Transparency International, two economic indicators – Economic Freedom of the World, and Index of Economic Freedom – from The Cato Institute, Fraser institute, and The Heritage Foundation respectively, Human Development Index and Gender Social Norms Index from The United Nation, Global Peace Index and Global Terrorism Index from Institute for Economics & Peace, Vision of Humanity are considered.

The authors identify the following limitations in the use of data from international comparative projects - comparability, interpretation and ranking. The limitations are caused by socio-cultural differences of countries, the lack of a single system for recording statistics in all countries, the different number of countries participating in projects, the variability of primary data sources for the calculation of indices. The specific political situation in the state should be attached to these reasons. The analysis of macro-social indicators at the country level needs to consider data for all years of the participation of country in the project and mandatory appeal to the semantic content index and its components.

The value of this study is also in the accumulation of electronic links to international projects within a single source, which simplifies the search for the necessary information. However, the number and thematic variability of international macro-social indicators are much greater, so the prospects of this study are to expand their number, and detailed analysis of individual institutions and / or projects that design them, and thematic research using macro-social indicators.

Key words: open data, secondary data, Big Data, index, international project.

Сальнікова Светлана, Мурадян Елена, Сидоров Николай. Международные макросоциальные показатели как аналитические инструменты в социологии. В статье рассматривается ряд инициированных международными институциями проектов, которые являются источником системы показателей для сравнительного изучения обществ(-а) на глобальном уровне, увеличивают спектр методических и аналитических инструментов в социологии. Указывается на некоторые ограничения соответствующих данных, а именно: сравнимость, интерпретация и рейтингование. Анализ данных на уровне отдельной страны требует также учитывать данные за все года ее участия в проекте и их содержательное наполнение как индекса в целом, так и его составных показателей.

Ценность этого исследования – в наличии проектов и ссылок на эти проекты в одном источнике. Тем не менее, всех международных проектов оно не покрывает, поэтому перспектива исследования состоит в расширении круга проектов, детального анализа отдельных проектов, тематических научных исследованиях с использованием международных макропоказателей.

Ключевые слова: открытые данные, вторичные данные, Big Data, индекс, международный проект.

Вступ. Глобалізація посприяла відкритості суспільств. Розвинені країни першими ініціювали тематичні дослідницькі проекти за участі багатьох держав континенту й навіть світу. Частина проектів – це порівняльні міжнародні дослідження, які збирають інформацію соціологічними засобами, є безцінним джерелом первинних і вторинних соціологічних даних, на сьогодні вже посіли чільне місце і як навчальний матеріал, і як дослідницький інструмент, і як значуща інформація під час прийняття управлінських рішень. Колекцію таких проектів зібрано в статті О. Мурадян та І. Титаря «Порівняльні міжнародні дослідження і Україна: доступ до безцінного» (Мурадян, Титарь, 2010), продовження теми – у детальному представленні окремих проектів (Мурадян, Титарь, 2011).

Інша частина проектів ґрунтується на зборі соціологічної й/або статистичної інформації, яка інтегрується в певний(-і) індекс(-и); індекси позиціонуються як обґрунтований порівняльний інструмент вимірювання тих чи інших видів змін. Фактично весь подібний проект спрямований на збір великої кількості показників, переважно з відкритих джерел, за якими вибудовується набір міжнародних макросоціальних показників. Проекти користуються популярністю в публічному просторі, ЗМІ, громадських організаціях, викликають безпосередній інтерес для політиків, урядовців, інвесторів, науковців, у тому числі соціологів.

Мета цієї статті – представлення міжнародних проектів, які продукують макросоціальні показники, а також їх типологія за ознаками даних, які вони пропонують у відкритому доступі.

Виклад основного матеріалу. Практики моніторингу різних сфер життя є усталеними для розвинених країн. Вони фактично вибудували цілу систему соціальних показників, які уможливили вивчення й прогнозування соціальних явищ і процесів, напрацювання управлінських рішень та інформаційну підтримку під час їх прийняття. Можна підсумувати основну мету таких проєктів – це прийняття управлінських рішень; задля цього збираються та обробляються різні показники: соціологічні й статистичні, у тому числі демографічні та економічні.

Поширення проєктів на міжнародний рівень не лише надало додаткових можливостей, а й зумовило певні обмеження.

Обмеження пов'язані з основними проблемами міжнародних порівняльних проєктів – це порівнюваність та інтерпретація результатів.

Зазначені проблеми зумовлені тим, що не існує обґрунтованих критеріїв і показників, спроможних урахувати всю соціально-культурну особливість різних країн і культур, з одного боку, та єдиної системи фіксації статистичних даних – з іншого.

До обмежень додано проблему *рейтингування*, зокрема «обґрунтовано неспроможність порівняння рейтингових місць країн через (1) різну кількість країн-учасниць у кожній хвилі й (2) відсутність критеріїв належності держави до певного рангу з урахуванням помилки вимірювання» (Сальнікова, 2014, с. 39).

Для науковців, зокрема соціологів, такі проєкти є (1) джерелом системи показників, котрі уможливають порівняльне вивчення суспільств(-а) на глобальному рівні, а також розширюють (2) спектр методичних та аналітичних інструментів, адже пропонують методіку вимірювання показника й можуть слугувати основою для конструювання нових підходів до вимірювання складних концептів.

Міжнародні інституції та ініційовані ними проєкти

Міжнародна неурядова організація «Transparency International» (див. додаток табл. 1) проводить два потужних проєкти з вивчення корупції, їх можна знайти в розділах:

Основна (About) – Що ми робимо (What we do) – Дослідження (Research):

1) індекс сприйняття корупції (Corruption Perception Index, CPI) – це найбільш широко використовуваний показник корупції у світі. Корупція інтерпретується як зловживання довіреною владою для особистих вигод, тож індекс оцінює й ранжує країни-учасниці проєкту на основі того, наскільки корумпованим є державний сектор країни. Методика побудови індексу є комплексною, адже потребує надійних даних, зібраних різними визнаними організаціями; а індекс є сумарним показником за тринадцятьма вимірами та оцінками корупції; значення індексу варіюється від 0 – дуже високий рівень корупції до 10 – корупція практично відсутня. Оскільки зміни рівня корупції є малопомітними (або тривалими в часі), індекс сприйняття корупції станом на поточний рік будується на основі усереднених даних, зібраних протягом останніх трьох років. Тож можна стверджувати, що показник корупції дає уявлення не стільки про поточний рівень корупції, скільки про його динаміку.

Які дані пропонує нам проєкт? По-перше, це загальний огляд щорічних результатів (вкладка Overview); по-друге, це дані щодо окремих 180-ти країн і/або років у вигляді карти світу, графіка або в табличному форматі. Останній можна безкоштовно завантажити у форматі Excel (вкладка Results). Цікавими є матеріали у вкладці Press&downloads (повний звіт, карти, інфографіка).

Обравши у вкладці «Результати» Україну (див. рис. 1), ми отримали 126 (зі 198-ми) рейтингове місце з 30-ма балами (зі 100 можливих); Україна понизила своє рейтингове місце на декілька позицій; динаміку за 2012–2019 рр. подано на графіку (із 26 у 2012 р. до 30 балів у 2019 р. відповідно);

2) барометр глобальної корупції (Global Corruption Barometer, GCB) – це найбільше у світі опитування громадян про їхній безпосередній особистий досвід корупції в щоденному житті. Інформацію про методологію дослідження та опитувальник¹ можна завантажити окремими документами; масив даних доступний у програмі Excel, проте завантажується не у звичній матричній формі даних.

¹ Див.: https://images.transparencycdn.org/images/Global_Corruption_Barometer_Core_Questionnaire2017.pdf

Рис. 1. Індекс сприйняття корупції, Україна

Проекти Міжнародної дослідницької структури Інститут Геллапа (див. додаток табл. 1) – Gallup World Poll – охоплюють понад 140 країн світу (це понад 95 % населення планети); масштаб охоплення залежить від проекту та років його проведення. Методологія збору даних і проекти представлені на офіційному сайті інституту (Country Data Set Details, 2020; Global Research, 2020); більшість проектів виконано у співпраці з іншими, профільними за тематикою дослідження, незалежними організаціями:

1) світовий індекс благодійності (World Giving Index, WGI) – проект, спрямований на надання «уявлення про природу благодійності й тенденції глобальної щедрості», проводиться спільно з **Формацією благодійної допомоги (Charities Aid Formation, 2018)**. Індекс обчислюється як усереднений показник (%) за трьома індикаторами: пожертва грошей на благодійність, участь у волонтерській діяльності, допомога незнайомим людям, котрі її потребують.

На офіційному сайті проекту можна скачати звіти з 2010 по 2018 р. з описом методології та аналізом даних або підписатися на їх безкоштовну розсилку. Працювати можна лише із вторинними даними, які згруповані для індексу загалом та трьох індикаторів зокрема, у розрізі країн-учасниць і таких соціально-демографічних ознак, як стать й освіта. Дані уможливають часові та просторові порівняння; задля уникнення впливу часових коливань індекс будується за окремо взятий рік та сумарно за останні п'ять років. Основні проблеми, у тому числі проблема рейтингування, описані в (Сальнікова, 2014). Проект цікавий не лише урядовим і неурядовим організаціям, науковці (Хом'як, 2015 та ін.) убачають у ньому цікаві дані для вивчення різних змін. Так, наприклад, найбільш вражаючою довгостроковою тенденцією є стійке зростання індексів країн саме з перехідною економікою, тобто тих, які переживають бурхливий розвиток, але ще не віднесені до групи багатих;

2) Wellcome Global Monitor – проект, який вивчає ставлення громадськості до науки й здоров'я та проводиться спільно з організацією Wellcome (це незалежний благодійний фонд із повним ім'ям Wellcome Trust, який фінансує дослідницьку діяльність у сфері медицини). Основна мета проекту полягає не лише в сприянні ефективним та цілеспрямованим політичним рішенням для покращення взаємодії громадськості з наукою й медициною, а спроможна допомогти фахівцям із врахуванням соціально-культурного контексту їхніх робіт, визначеністю локальних досліджень. Дані проекту будуть цікаві тим, хто фокусує увагу на питаннях громадського здоров'я, зокрема вакцинації,

впливовості фахових думок на щоденне життя пересічних громадян тощо. Осяжність проекту доходить до 140 країн. У вільному доступі наявні методологія проекту, анкета, набір даних і крос-таблиці для всіх країн у програмі Excel, а також цікава інфографіка на офіційному сайті.

Рис. 2. Інфографіка проекту «Welcome Global Monitor 2018»

Заслуговує на увагу **індекс довіри до вчених (Trust in Scientists Index)**, який обчислюється як усереднений показник за п'ятьма індикаторами¹, кожен із яких виміряний за 4-бальною шкалою довіри в порядку зростання (Wellcome Global Monitoring, p. 50–63). Аналіз даних виконано з урахуванням регіональної й соціально-економічної специфіки країн.

Індекс «Економічна свобода у світі» (Economic Freedom of the World, EFW) (див. додаток табл. 1) спрямований на вимірювання відповідності інститутів та політики країни економічній свободі, яка полягає в тому, що «державна повинна забезпечити надійний захист приватного майна, правову систему, що урівнює всіх, рівномірне виконання контрактів та стабільне грошове середовище. Вона також повинна знижувати податки, утримуватися від створення бар'єрів для як внутрішньої, так і міжнародної торгівлі, а також повніше покладатися на ринки, а не на державні витрати та регулювання для розподілу товарів і ресурсів» (Economic Freedom, 2011).

У вкладці *Методологія* є опис концепту «економічна свобода»; індекс вимірює ступінь економічної свободи у п'яти сферах: розмір уряду (Size of Government), правова система та безпека майнових прав (Legal system&property rights), доступ до грошей (Sound money), свобода міжнародної

¹ 1 – How much do you trust scientists in this country? 2 – In general, how much do you trust scientists to find out accurate information about the world? 3 – How much do you trust scientists working for companies in this country to do their work with the intention of benefiting the public? 4 – How much do you trust scientists working in colleges/universities in this country to do their work with the intention of benefiting the public? 5 - How much do you trust scientists working in colleges/universities in this country to be open and honest about who is paying for their work?

торгівлі (Freedom to trade internationally), регулювання кредитної політики, трудових стосунків і підприємницької діяльності (Regulation). Загалом індекс містить 44 індикатори з різних джерел (про спосіб обчислення, шкалу та джерело даних зазначено в додатку¹), тож, власне, зі змістом цього документа потрібно ознайомитися першочергово. Значення індексу є усередненим показником із 10-бальною шкалою в порядку зростання. Значення кожного індикатора з аналогічною шкалою обчислюємо за формулою:

$$10 \cdot (V_{max} - V_i) / (V_{max} - V_{min}).$$

Звісно, варто скористатися повнотекстовими звітами, проте окремо хочеться звернути увагу на можливість роботи з даними на сайті. Інтерактивні карти візуалізують результати за весь період проекту 1970–2020 (оприлюднення даних відбувається лише через два роки, останні дані презентовано восени 2020 р.²), вибудовують рейтинг країн за обраним роком тощо. Графіки можна будувати для обраних країн і року, для кожної сфери індексу чи окремих сфер. Масиви даних можна завантажити в програмі Excel.

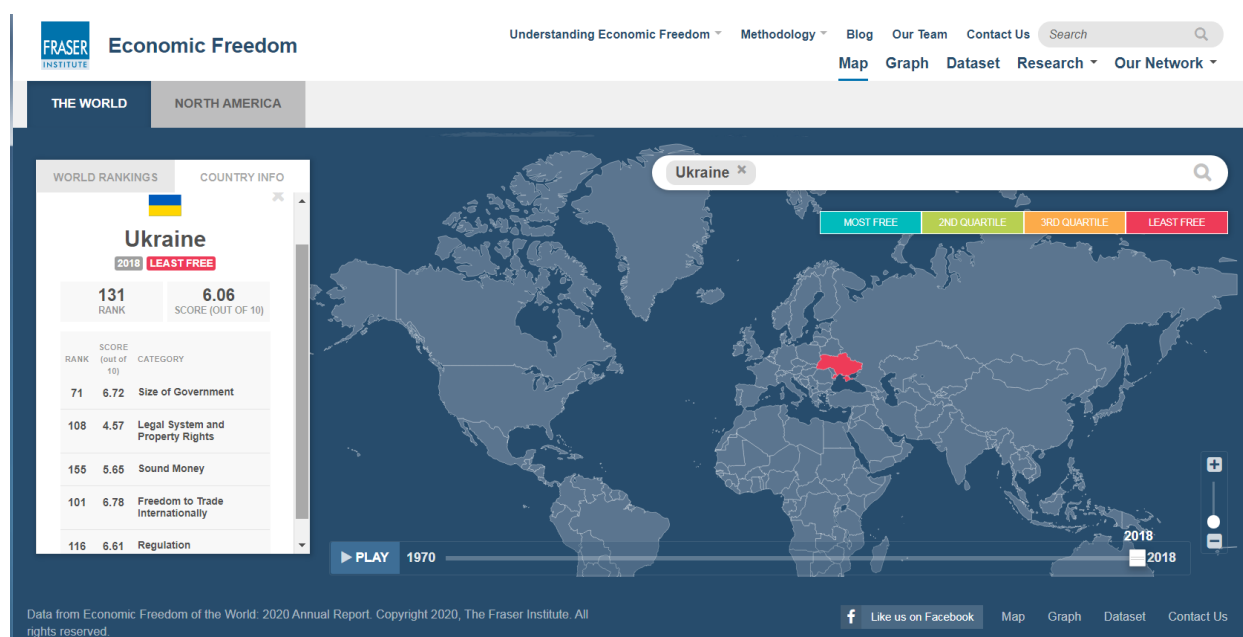

Рис. 3. Індекс «Економічна свобода у світі», Україна, 2019

Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom) (див. додаток табл. 1) від аналітичного центру The Heritage Foundation вимірюється на основі 12 кількісних і якісних показників, згрупованих у чотири категорії (див. рис. 4): 1 – верховенство права (право власності, непідкупність уряду, ефективність судової системи); 2 – розмір уряду (державні витрати, податкове навантаження, фінансове благополуччя); 3 – ефективність регулювання (свобода бізнесу, свобода праці, монетарна свобода); 4 – відкриті ринки (свобода торгівлі, свобода інвестицій і фінансова свобода).

Кожен із 12 індикаторів оцінюється за шкалою від 0 до 100 балів. Індекс економічної свободи є усередненим показником. Індекс та його складові показники інтерпретуються за 5-тибальною порядковою шкалою: 0–49,9 (репресована, repressed); 50–59,9 (переважно відсутня, mostly unfree); 60–69,9 (помірна, moderately free); 70–79,9 (переважно присутня, mostly free); 80–100 (Free).

На офіційному інтерактивному сайті центру є такі можливості:

– теплова карта світу: вибір країни (або регіону) і року відразу презентує значення індексу економічної свободи та його складових показників, а відповідний колір маркує кожне значення показника за проміжком, до якого воно потрапляє;

¹ Див.: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/economic-freedom-of-the-world-2019-appendix.pdf>

² Див.: <https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/economic-freedom-of-the-world-2020.pdf>

- рейтинги 180 країн світу, назва кожної з них також є інтерактивною й презентує більш детальну інформацію про неї. Власне, із цієї опції ми дізналися, що економічна свобода в Україні переважно відсутня (віддамо належне постійному зростанню цього показника від 2016 р.), і в рейтингу 45-ти європейських країн держава Україна займає останню позицію (див. рис. 4, рис. 5);
- графіки для світу загалом чи окремих його частин/країн за період усього проекту презентують цікаві тренди, що дає підставу прогнозувати подальший розвиток окремих країн;
- звіт у цілому або окремі його частини можна вільно завантажити.

Рис. 4. Індекс економічної свободи, Україна

Рис. 5. Індекс економічної свободи та його показники, Україна

Індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI) (див. додаток табл. 1) – один із найбільш відомих проєктів Всесвітнього банку, який демонструє рівень благополуччя населення в кожній країні, у тому числі можливості для реалізації життєвих потреб і пріоритетів. Це комплексна порівняльна оцінка розвитку держав й окремих регіонів.

ІЛР – це комбінований показник, побудований на основі 3-х окремо розрахованих індексів. Критеріями людського розвитку є очікувана тривалість життя, два показники освіти – очікувані та середні роки навчання, дохід на душу населення за паритетом купівельної спроможності (рис. 5). Іншими словами, ідеться про здорове життя, високий рівень освіти й гідний рівень життя (рис. 6).

Для побудови ІЛР значення індикаторів нормалізують. Отже, усереднений ІЛР за унормованими значеннями 3-х показників змінюється від 0 до 1: значення 0,8 і більше означає високий рівень розвитку людського потенціалу, від 0,5 до 0,8 – середній, менше 0,5 – низький.

Дані цього дослідження показують, що індекс людського розвитку в Україні за останні 10 років не покращився; однак показник України вищий за показники в інших країнах із подібним рівнем економічного зростання.

ІЛР є основою для обчислення іншого показника – **індексу гендерного розвитку людського потенціалу (Gender Development Index, GDI)**, – який вимірює гендерну нерівність у досягненнях у трьох основних сферах людського розвитку – здоров'я (співвідношення очікуваної тривалості життя серед жінок та чоловіків під час народження), освіти (співвідношення очікуваної тривалості навчання для дітей і дорослих віком від 25 років), можливість вільно розпоряджатися наявними економічними

ресурсами (вимірюється очікуваним валовим національним доходом на душу населення для чоловіків та жінок). Обчислюють індекс людського розвитку окремо для чоловіків і жінок за такими формулами:

$$HDI_f = \frac{1}{3} (HDI_{Health_f} \times HDI_{Education_f} \times HDI_{Income_f});$$

$$HDI_m = \frac{1}{3} (HDI_{Health_m} \times HDI_{Education_m} \times HDI_{Income_m}).$$

Тоді ІГРЛП – це відношення ІЛР (HDI), обчислених для кожної статі:

$$GDI = HDI_f / HDI_m.$$

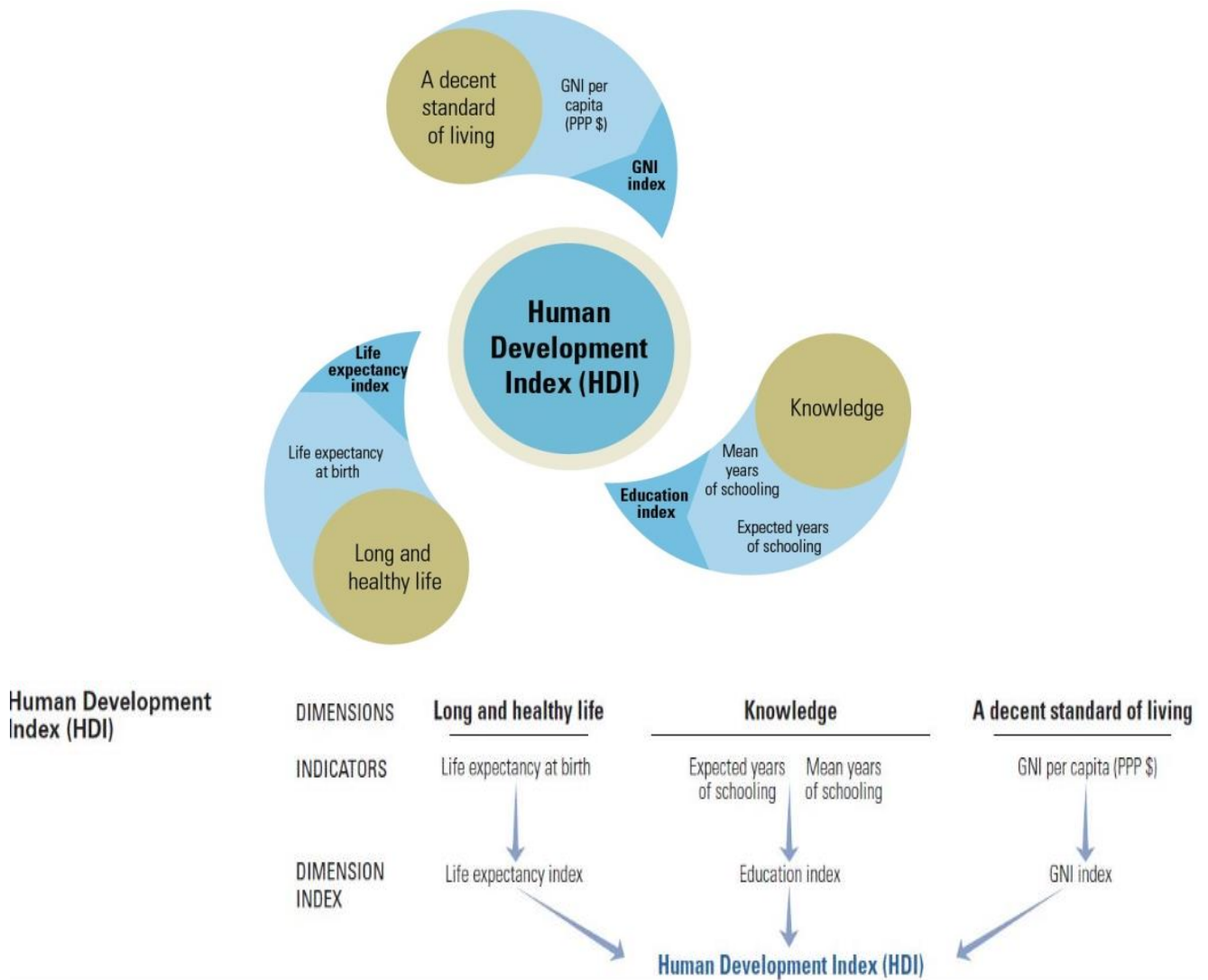

Рис. 6. Структура індексу людського розвитку, <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>

У 2010 р. ООН уперше презентувала **індекс багаторівневої бідності (Multidimensional Poverty Index, MPI)**, звіт, як і їх решта, – у вільному доступі. Цей індекс замінив індекс бідності населення, який використовувався до 2009 р. і слугує доповненням до ІЛР. Важливим моментом є те, що підкреслюється недостатність урахування лише індикаторів доходу, тому враховується включеність у сферу освіти (тривалість навчання, відвідування школи дітьми), здоров'я (дитяча смертність, харчування), стандарти життя (санітарія, електрика, питна вода, якість підлоги, паливо для приготування їжі, наявність і розміри активів у володінні). Бідність населення розглядається крізь призму проблем, пов'язаних із низьким рівнем соціального захисту, не лише економічною, а й соціальною нерівністю,

зростанням злочинності – усе це є взаємопов’язаними й взаємодоповнюваними проблемами у всіх регіонах світу.

Повну інформацію – від звітів до даних – про **індекс гендерних соціальних норм (Gender Social Norms Index, GSNI)** можна знайти на офіційному сайті. Структуру індексу представлено на рис. 7. Зазначимо, що цей індекс демонструє негативну реакцію на явний прогрес у встановленні гендерного балансу. Так, у половині оцінених країн по всьому світу збільшилися прояви гендерних упереджень (Human Development Perspectives, 2020).

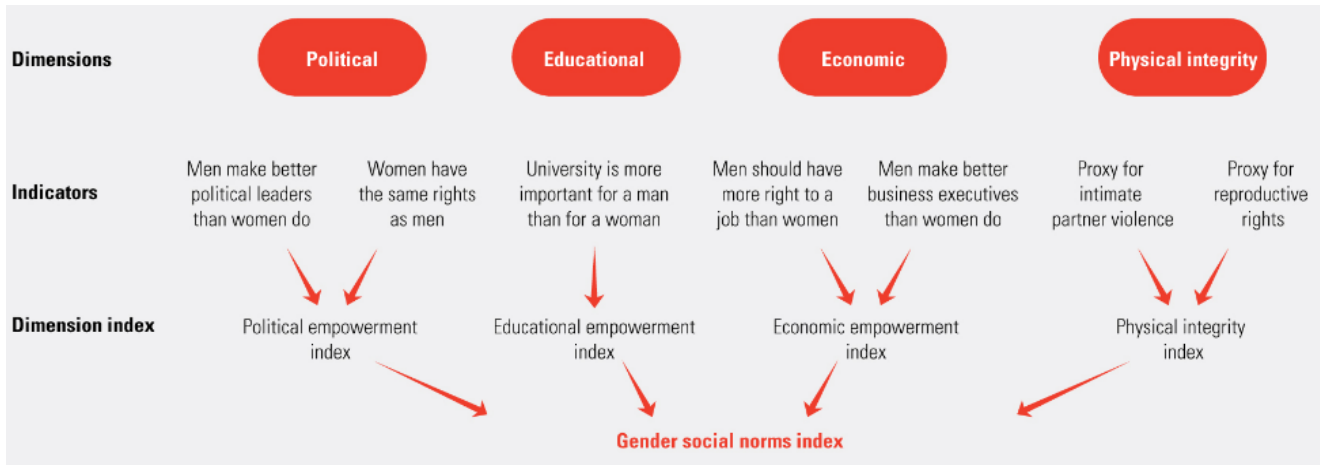

Рис. 7. Структура індексу гендерних соціальних норм,
<http://hdr.undp.org/en/gsni>

Програмою ООН передбачено рейтингування країн за ІЛР, проте у відповідній таблиці на сайті містяться також показники тривалості життя, освіти й доходу та можливість сортування даних за зазначеними показниками, якщо обрати заголовок відповідного стовпця.

Організація Об’єднаних Націй збирає статистичну інформацію й конструює інші показники. Тож їх можна отримати у вкладці «Дані» (Data). Корисним є інструмент «Обчислення індексів» (Calculating the Indexes): у програмі Excel запрограмовані формули для обчислення індексу людського розвитку (ІЛР) і його складників, ІЛР із поправкою на нерівність (ІЛРН), індексу гендерної нерівності (ІГН), індексу гендерного розвитку людського потенціалу (ІГРЛП), які можна вільно скачати.

Працювати з усім набором даних для окремо взятої країни можна через вкладку «Профіль країни» (Country Profiles).

Глобальний індекс миролюбності (Global Peace Index, GPI) вимірює Інститут економіки і миру (див. додаток, табл. 1), на сайті інституту в розділі «Дослідження» (Research) наявні повні звіти за 2019 і 2020¹ рр. для 163 держав світу. Започаткована ним програма Vision of Humanity (Бачення людства), у рамках якої виконується дослідження, має окремий сайт.

Індекс характеризується трьома вимірами²:

- тривалого внутрішнього та міжнародного конфлікту (Measures of ongoing domestic and international conflict);
- соціального захисту й безпеки в країні (Measures of safety and security in countries);
- мілітаризації держави (Militarization).

Частина індикаторів оцінюється за 5-тибальною шкалою в порядку зростання; індикатори з абсолютними показниками зводяться до 5-тибальної шкали через перетворення $5 \cdot (V_i - V_{max}) / (V_{max} - V_{min})$, де максимальне та мінімальне значення індикатора визначаються серед повного переліку держав-учасниць. Глобальний індекс миролюбності є усередненим показником зважених індикаторів (Global Peace Index..., 2020, p. 88–95).

¹ Див.: https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2020/08/GPI_2020_web-1.pdf

² Див. індикатори: https://web.archive.org/web/20080512222129/http://www.visionofhumanity.com/GPI_Indicators/index.php

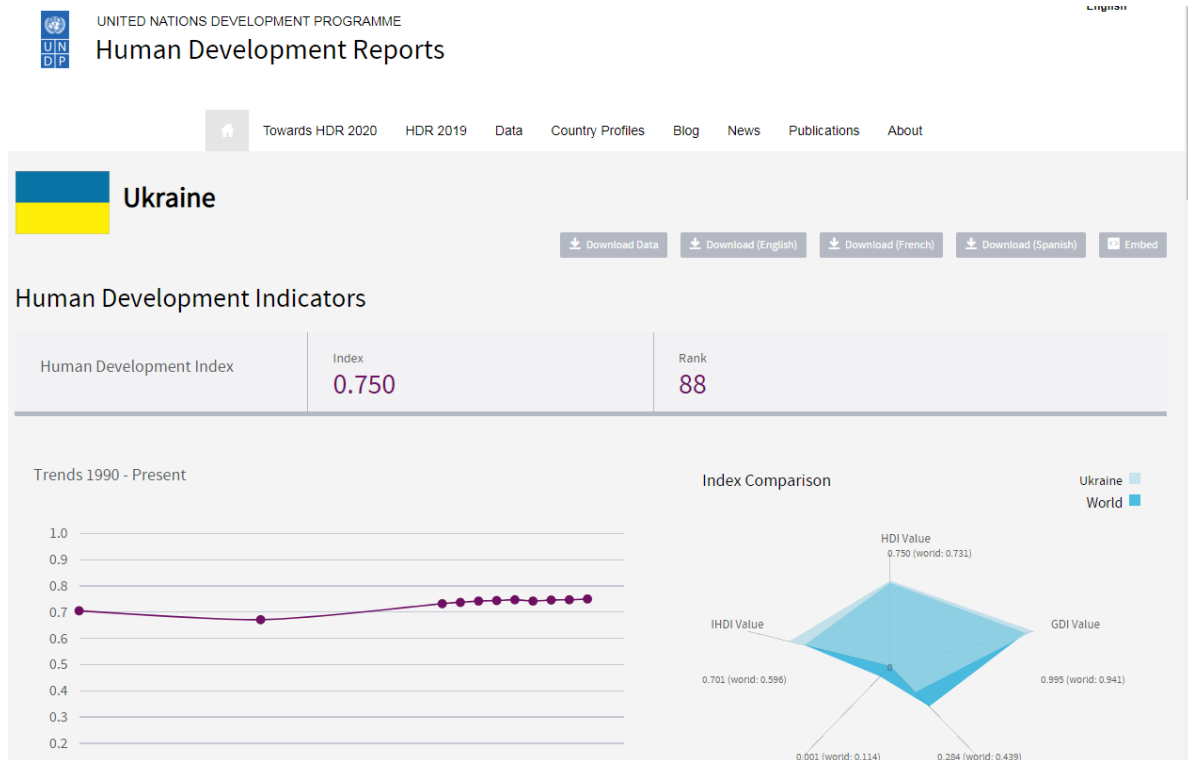

Рис. 8. Індикатори індексу людського розвитку, Україна, 2020,
<http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/UKR#>

Вкладка «Карті і Дані» (Maps&Data) дає можливість попрацювати з інтерактивною картою (див. рис. 9; 10).

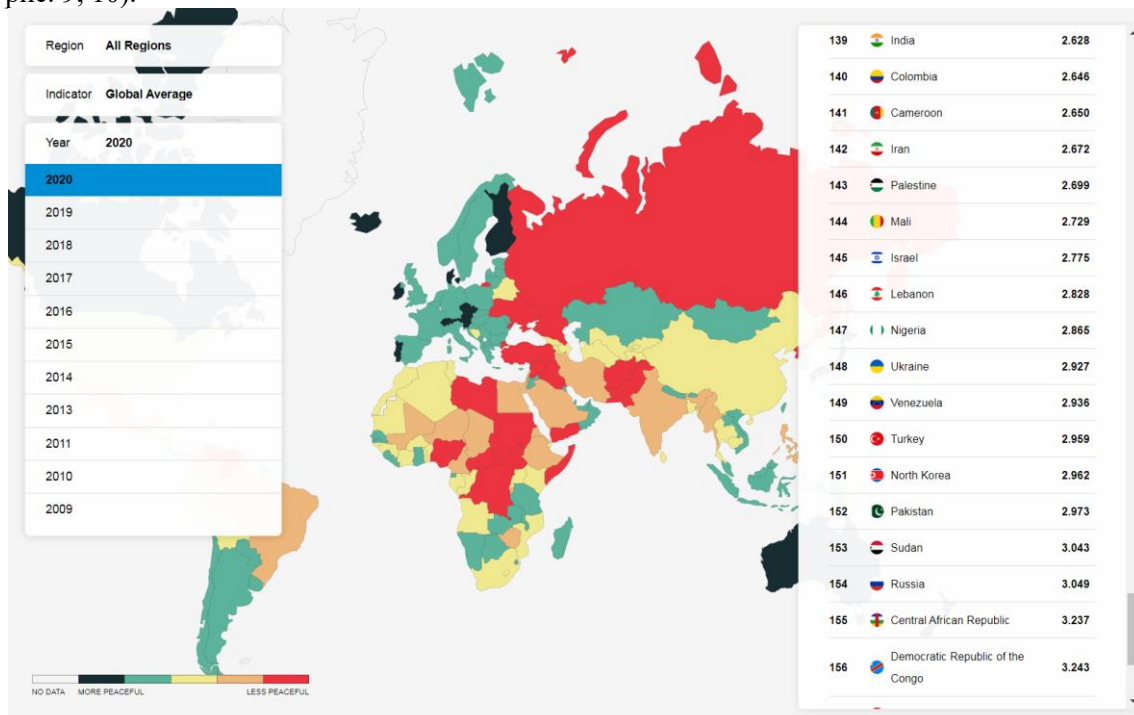

Рис. 9. Глобальний індекс миролюбності, інтерактивна карта,
<https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

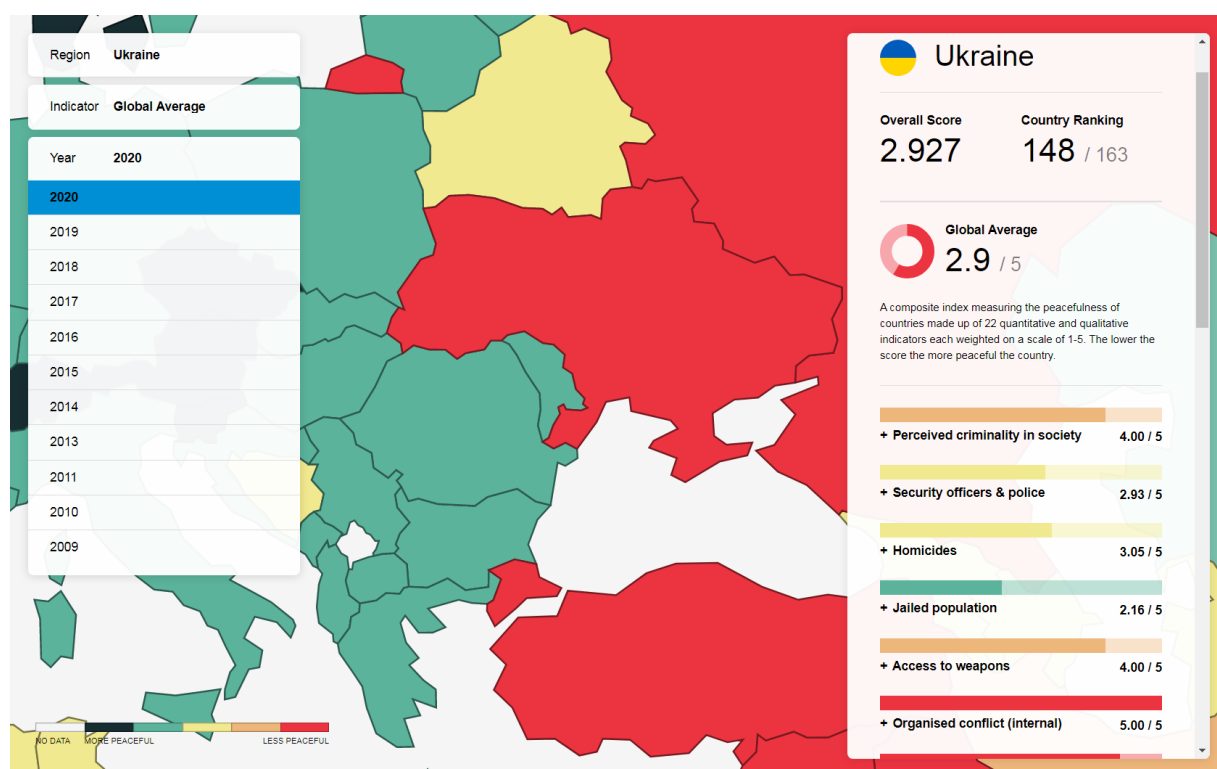

Рис. 10. Глобальний індекс миролюбності, Україна,
<https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>

У 2020 р. Інститут економіки і миру презентував видання¹ з вимірювання **глобального індексу тероризму (Global Terrorism Index, GTI)**, у якому також представлено його методологію (Global Terrorism Index..., 2020, р. 96–97).

Розрахунки виконують на основі інформації з глобальної бази даних тероризму (Global Terrorism Database², GTD) Національного консорціуму з вивчення тероризму при Університеті штату Меріленд (START Center at the University of Maryland), що на сьогодні є найбільшою у світі статистичною базою про терористичну діяльність, котра містить інформацію про більш ніж 150 тисяч випадків терористичних актів за останні роки. Використовуються чотири показники за один досліджуваний рік: загальна кількість терористичних інцидентів, загальна кількість загиблих жертв тероризму, загальна кількість постраждалих (травмованих), від тероризму, рівень загального матеріального збитку від терористичних актів. Побудова рейтингу здійснюється за 10-бальною шкалою – від 0 (нульове значення) до 10 (максимальний рівень тероризму). Це дає змогу супроводжувати індекс рейтингом країн світу за рівнем тероризму. Останнє дослідження охопило 163 держави. Його дані оприлюднено в листопаді 2020 р.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті розглянуто низку ініційованих міжнародними інституціями проєктів (див. додаток, табл. 1), які є значимим джерелом макросоціальних показників у соціології, методичних й аналітичних інструментів їх конструювання.

Інтерес авторів до означеної теми ґрунтується також на практичній потребі застосування цих міжнародних проєктів у викладанні навчальних дисциплін, пов'язаних із порівняльною соціологією, методиками вимірювання складних показників, роботою з великими даними тощо. Вичерпати тему в межах однієї публікації неможливо, адже перелік міжнародних проєктів є значно більшим. Тож існує перспектива «розширити коло розглядуваних проєктів», здійснити їх «детальний аналіз» (Мурадян, Титарь, 2010, с. 153) чи тематичні дослідження з використанням відповідних даних.

¹ Див.: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf>

² Офіційний сайт: <https://start.umd.edu/gtd/>

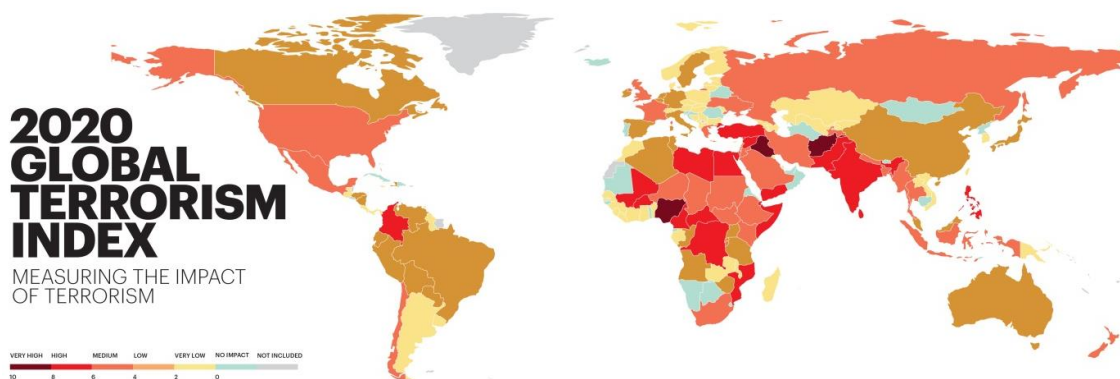

Рис. 11. Глобальний індекс тероризму, 2020

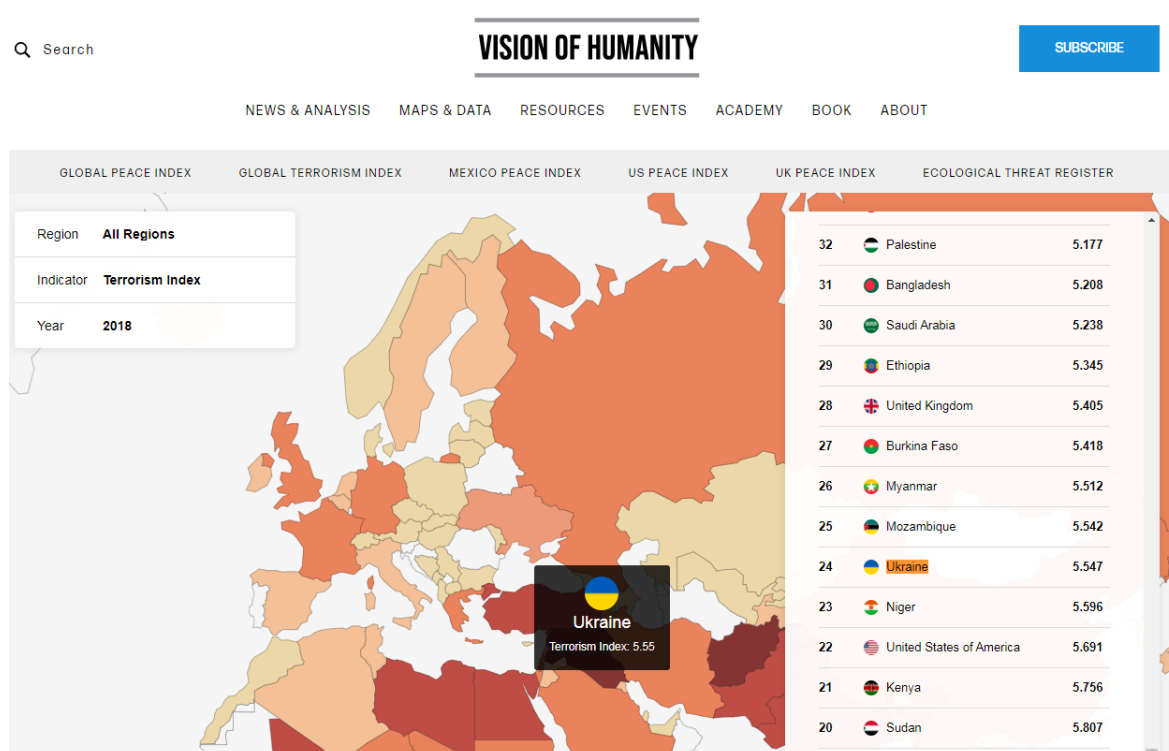

Рис. 12. Глобальний індекс тероризму, Україна, 2018,
<https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/#/>

Джерела та література

1. Мурадян, Е. С., Титарь, И. А. (2010). Сравнительные международные исследования и Украина: доступ к бесценному. *Междисциплинарный сборник научных работ по социологии и социальной работе*, № 1(10), 143–155. Получено 10 мая 2020. http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/1_2010/3_1.pdf
2. Мурадян, Е. С., Титарь, И. А. (2011). Международные сравнительные исследования: «Barometers» и «SHARE». *Междисциплинарный сборник научных работ по социологии и социальной работе*, № 2(11), 111–120. Получено 10 мая 2020. http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/2_2011/3_1.pdf
3. Сальнікова, С. (2014). Благодійність населення східноєвропейських країн із радянським минулим. *Соціологічні студії*, 2(5), 39–45, <https://sociostudios.vnu.edu.ua/index.php/socio/article/view/106/82>
4. Хом'як, А. (2015). Участь населення України у волонтерській та благодійницькій діяльності. *Соціологічні студії*, 2(7), 67–71. <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2015-02-67-71>
5. Country Data Set Details (2020). *Gallup*. Retrieved September 4, 2020 from <https://www.gallup.com/services/177797/country-data-set-details.aspx>

6. Economic Freedom (2020). *Fraser Institute*. Retrieved September 13, 2020 from <https://www.fraserinstitute.org/economic-freedom/economic-freedom-basics>
7. Global Peace Index 2020: Measuring Peace in a Complex World (2020). *Institute for Economics & Peace*. Sydney. Retrieved June 30, 2020 from <http://visionofhumanity.org/reports>
8. Global Research (2020). *Gallup*. Retrieved September 4, 2020 from <https://www.gallup.com/analytics/318875/global-research.aspx>
9. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism (2020). *Institute for Economics & Peace*. Sydney. Retrieved November 12, 2020 from <http://visionofhumanity.org/reports>
10. Human Development Perspectives 2020. *Tackling social norms – a game changer for gender inequalities*. Retrieved September 16, 2020 from http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf
11. Wellcome Global Monitoring 2018. How does the world feel about science and health? (2019). *Gallup*. Retrieved September 14, 2020 from <https://wellcome.org/sites/default/files/wellcome-global-monitor-2018.pdf>

References

1. Country Data Set Details (2020). *Gallup*. Retrieved September 4, 2020 from <https://www.gallup.com/services/177797/country-data-set-details.aspx>
2. Economic Freedom (2020). *Fraser Institute*. Retrieved September 13, 2020 from <https://www.fraserinstitute.org/economic-freedom/economic-freedom-basics>
3. Global Peace Index 2020: Measuring Peace in a Complex World (2020). *Institute for Economics & Peace*. Sydney. Retrieved June 30, 2020 from <http://visionofhumanity.org/reports>
4. Global Research (2020). *Gallup*. Retrieved September 4, 2020 from <https://www.gallup.com/analytics/318875/global-research.aspx>
5. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism (2020). *Institute for Economics & Peace*. Sydney. Retrieved November 12, 2020 from <http://visionofhumanity.org/reports>
6. Human Development Perspectives 2020. *Tackling social norms – a game changer for gender inequalities*. Retrieved September 16, 2020 from http://hdr.undp.org/sites/default/files/hd_perspectives_gsni.pdf
7. Khomiak, A. (2015). Participation of the Population of Ukraine in Voluntary and Charitable Activities. *Sociological Studios*. 2(7), 67–71. <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2015-02-67-71>
8. Muradyan, O. S., Titar, I. A. (2010). Comparative International Researches and Ukraine: Access to the Invaluable. *The Interdisciplinary Collection of Scientific works on Sociology and Social Work*. No 1(10), 143–155. Retrieved May 15, 2020. http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/1_2010/3_1.pdf
9. Muradyan, O. S., Titar, I. A. (2011). International Comparative Researches: «Barometers» and «SHARE». *The Interdisciplinary Collection of Scientific works on Sociology and Social Work*. No 2(11), 111–120. Retrieved May 15, 2020. http://www.sociology.kharkov.ua/socioprostir/files/magazine/2_2011/3_1.pdf
10. Salnikova, S. A. (2014). The Charity of Population of East European Countries with the Soviet Past. *Sociological Studios*. 2(5), 39–45. <https://sociostudios.vnu.edu.ua/index.php/socio/article/view/106/82>
11. Wellcome Global Monitoring 2018. How does the world feel about science and health? (2019). *Gallup*. Retrieved September 14, 2020 from <https://wellcome.org/sites/default/files/wellcome-global-monitor-2018.pdf>

Додаток

Таблиця 1

Міжнародні проекти, які є джерелами макросоціальних показників

Назва організації*, яка проводить проєкт	Період проєкту ¹	Електронна адреса	Джерела первинних даних	Доступ до даних
1	2	3	4	5
Міжнародна неурядова організація «Transparency International»	Барометр глобальної корупції/Global Corruption Barometer (GCB)			
	2003–2017	http://www.transparency.org	Соціологічні опитування	+, Вторинні дані
	Індекс сприйняття корупції/Corruption Perception Index (CPI)			
	1995–2019	http://www.transparency.org	Соціологічні опитування, експертні оцінки	Вторинні дані

¹ Під періодом проєкту зазначено рік його заснування та останній рік, дані за який представлені на офіційній сторінці організації-виконавця станом на листопад 2020 р. Більшість проєктів зазначають про період внутрішнього використання отриманих даних і вільний доступ до них опісля означеного періоду.

Закінчення таблиці 1

1	2	3	4	5
Інститут Геллапа і британська міжнародна благодійна організація «Формація благодійної допомоги» / Gallup World View, and Charities Aid Formation	Світовий індекс благодійності/World Giving Index (WGI)			
	2010–2018	http://www.cafonline.org/worldgivingindex http://futureworldgiving.org	Соціологічні опитування	Вторинні дані
Інститут Геллапа і британський незалежний благодійний фонд «Велкам» / Gallup, and Wellcome Trust	Wellcome Global Monitor/Глобальний моніторинг Велкам [Індекс довіри до вчених (Trust in Scientists Index)]			
	2005–2018	https://wellcome.org/reports/wellcome-global-monitor/2018	Соціологічні опитування	Вторинні дані
Інститут Катона, Інститут Фрезера, Канада / The Cato Institute, Fraser institute, Canada	Індекс «Економічна свобода у світі»/Economic Freedom of the World (EFW)			
	1975–2020	http://www.freetheworld.com/	Статистичні та соціологічні дані незалежних опитувань у країні	Вторинні дані
Аналітичний центр «Фонд спадщини» / The Heritage Foundation	Індекс економічної свободи/Index of Economic Freedom			
	1995–2020	https://www.heritage.org/index/	Статистичні дані	+
Організація Об'єднаних Націй (ООН)/The United Nation (UN)	Індекс людського розвитку/Human Development Index (HDI)			
	1990–2020	http://hdr.undp.org/	Статистичні дані, експертні оцінки	+
	Індекс гендерних соціальних норм/Gender Social Norms Index (GSNI)			
	2005–2009, 2010–2014	http://hdr.undp.org/en/gsni	Статистичні дані	+
Інститут економіки і миру, Бачення людства/Institute for Economics & Peace (IEP), Vision of Humanity	Глобальний індекс миролюбності/Global Peace Index (GPI)			
	Глобальний індекс тероризму/Global Terrorism Index (GTI)			
	2009–2020, 2012–2020	https://www.economicsandpeace.org/ https://www.visionofhumanity.org/resources/ http://visionofhumanity.org/indexes/global-peace-index/ https://web.archive.org/web/20080512222129/http://www.visionofhumanity.com/GPI_Indicators/index.php	Статистичні дані, експертні оцінки	Вторинні дані

*міжнародні дослідницькі організації, наукові центри, університети.